MIHO PUŠIĆ

OD ROPSTVA DO SLOBODE

1 DINAR

JERONIMSKO SVJETLO
MJESEČNIK ZA POUKU I PROSVJETU
Izlazi svakog mjeseca jedamput   Pretplata 15 dinara na godinu
Pojedini broj stoji kod jeronimskog povjerenika i preprodavaoca 1 dinar
Broj 17.   U Zagrebu 15. veljače   1936.

Gdje se dinar-štampa najviše širi i čita?

Evo nas već u trećoj godini, otkako izlaze ove naše jeronimske knjižice po dinar. Nije bome mala stvar, da ih je već preko 400 tisuća knjižica rašireno u hrvatskom narodu i da nema skoro sela, u kojem se to štivo ne bi čitalo. Ciknuli su na to komunisti i drugi bezbošci, kojima smeta, što ovakvo dobro katoličko štivo otvara Hrvatima oči, da vide, odakle sve ovo današnje zlo dolazi i kako treba da čuvaju svoju svetu vjeru katoličku.

Ipak još nisu ove naše knjižice svuda onoliko raširene, koliko bi trebalo. Još se ne čitaju u svakoj hrvatskoj katoličkoj kući. A to bi eto trebalo postići. Neka nitko ne kaže, da se ne može. Može se, može. Da to svatko vidi, evo ovdje iznosimo neke od najboljih širitelja ovih knjižica i mjesta, u kojima se one najviše šire i čitaju, da svi vide, koliko se toga može proširiti, kad se hoće.

Sedamdesetčetirigodišnja Bara Firanj iz Sombora raspačavala je dosada od svakog pojedinog sveska naše dinar-štampe najmanje po 40 komada i plaćala sve uredu odmah po raspačanju bez i najmanjeg odbitka.

Velč. g. Josip Horvat iz Križevaca raspačavao je dosada od raznih pojedinih brojeva po 1000, 500 ili 300 komada brošura. Velč. g. don Ante Radić iz Šibenika od svake brošure je raspačao po 300 komada. Velč. gg. I. Romih iz Rasinje, O. E. Kukina iz Cernika, J. Linić iz Grobnika, P. Sivjanović iz Grubišnog Polja, S. Blažević iz Jelenja, ó. G. Ivančić iz Mostara, J. Novosel iz Đurđevca, P. Pavičić iz Nove Gradiške, P. Tomašić iz Varaždina, T. Dimnjaković iz Pokupskog, Župni ured iz Koprivnice, Đ. Kocijanić iz Samobora, S. Pacovski iz Petrovaradina, bogoslovi u Splitu te gđa A. Topolčić iz Bjelovara raspačali su od svake po-
Župni ured Odra raspačava po 80 komada.

(Svršetak na 3. strani omota)

Dostojanstvo čovjeka

Dandanas je i kod nas naša sveta vjera izložena mnogovrsnim napadajima. Krist je i našem hrvatskom narodu za neke postao „znak, kome će se protiviti". (Luk. 2, 34.).

S jedne strane **zloglasno framasonstvo** (slobodno zidarstvo) sveudilj žilavo i potajno radi na tom, da sve više otuđi inteligenciju i mladež po školama od katoličke vjere i Crkve. To framasoni provode između ostaloga osobito pomoću moćne štampe, kojom nevidljivo ravnaju. Knjige, časopisi i novine nadahnjivane i podupirane od masonstva neprestano siju nepovjerenje i mržnju protiv Kristove nauke i Crkve kao božanske ustanove.

S druge pak strane diže se i kod nas **bezbožni komunizam,** koji bi htio da iskoristi teško stanje radništva i seljaštva, da ga uzmogne zatim odvesti u boljševistički protuvjerski i protunarodni tor. I on kuša da se na razne načine uvuče u narodne redove nesamo po gradovima, nego i po našim selima. Komunisti šire osobito jaku mržnju na katoličku Crkvu prikazujući je kao tobožnju protivnicu radnog naroda, kao saveznicu bezdušnog modernog kapitalizma, premda je baš katolička Crkva jasno i odlučno osudila zloporabe kapitalizma i žigosala

u poznatim socijalnim enciklikama Pape Lava XIII. i Pija XI. Sve to komunistički agitatori hotimice prešućuju, da bi lažnim prikazivanjem socijalnog djelovanja katoličke Crkve što više neupućenog svijeta zaveli i otuđili od kršćanske vjere. Oni pače proglašuju, da vjera narod uspavljuje, a potom priječi njegov napredak. Pri tomu zaboravljaju ili zabašuruju svojim lakovjernim pristalicama, da je upravo kršćanstvo donijelo svijetu nesamo duhovni preporod čovjeka pojedinca, nego i duboko preobraženje svih ljudskih socijalnih (društvenih) uredaba, što priznavaju svi nepristrani svjetski povjesničari, bili oni katolici ili nekatolici.

Stoga će dobro biti, da iznesemo ovdje, što je kršćanstvo učinilo za ukinuće ropstva, za dostojanstvo žene, za zaštitu svih slabih i nejakih, djece, staraca i nemoćnika, i tako će svakom jasan biti blagotvorni i spasonosni utjecaj kršćanstva na ljudsko društvo. Tako ćemo se uvjeriti, da je istina ono, što je francuski filozof Monteskije (Montesquieu) rekao: „Čudne li stvari: kršćanska vjera, koja izgleda da nema druge svrhe nego da promiče sreću za drugi svijet, istodobno daje nam sreću i na ovom svijetu."

Blagodati kršćanstva za ljudsko društvo

Neprocjenjive su blagodati, što ih je dolazak Sina Božjega na ovaj svijet donio svakomu pojedincu od nas. Božanski Spasitelj je došao na zemlju u prvom redu radi čovjeka pojedinca, da njega posveti i pomogne mu dostići zadnju svrhu, za koju je stvoren. Po Kristu postigosmo oproštenje grijeha, po Njemu zadobismo opet dragocjenu posvećujuću milost, koja nas čini nesamo prijateljima, nego i sinovima Božjim, po Njemu se pomirismo sa svojim Nebeskim Ocem i zaslužismo mir na ovoj zemlji i vječno blaženstvo u nebu. No budući da je čovjek određen, da živi u društvu s drugim ljudima, a ta zajednica s drugim ljudima utječe na svakog pojedinca, stoga je lako shvatiti, da je naš Božanski Učitelj htio preporoditi nesamo čovjeka pojedinca nego i sve društvene (socijalne) ustanove, koje utječu na čovjeka. Isusovo je Evanđelje nesamo preobrazilo pojedinca, nego je proizvelo i preporod svih poglavitih ljudskih ustanova. Ono je postalo kvas novog društvenog života, izvanredna pojava novog duha, čije blagotvorne posljedice uživa i današnje čovječanstvo.

Priznanje velikog hrvatskog učenjaka

Lijepo veli o tom poznati hrvatski povjesničar Natko Nodilo u svom djelu „Rimski svijet na domaku propasti i barbari": „Napredak čovječanstva bolje se mjeri visinom duha nego li materijalnom civilizacijom, a nitko toliko ne uzdignu dušu, koliko Isus iz Nazareta... ...Trijeznom je povjesničaru ispovjediti, da **od kršćanstva silnije pojave u povijesti nema...** Htjelo se ne htjelo, od IV. vijeka poslije Krista pa do dana današnjega čvrsta moralna podloga ljudskom društvu stoji u koje tri - četiri stranice evanđelja Matejeva, u rečenicama tako zvane besjede na gori... Svakako je sadašnje čovječanstvo dužno Isusu najveličajniji hram na onoj glavici do Genezaretskog jezera, gdje besjedu izreče." (Str. 21.). Iz tih se jasnih pohvalnih izjava tog učenjaka vidi, kako ozbiljna i nepristrana znanost cijeni veličajnu pojavu kršćanstva u ljudskom društvu. Doista, kršćanstvo je donijelo svijetu posve novu civilizaciju, sasvim drugačiju, nego li nam ju je po-

kazivalo pogansko pretkršćansko doba, civilizaciju, koja je, možemo slobodno kazati, preobrazila lice zemlje u duhovnom i moralnom pogledu. Dosta je, da samo časkom bacimo pogled na moralne i društvene odnošaje prije Krista.

Poganski svijet prije Krista

Moramo se diviti političkoj i materijalnoj veličini rimskog naroda, kao što i sjajnom cvjetanju književne i filozofske misli te velikim umjetninama onih vremena, ali to je bio samo prividni vanjski varavi sjaj, a ćudoredno je stanje tadanjeg poganskog doba bilo posve rastrovano. Svuda je vladala jedino otvorena raskalašenost kao posljedica nezasitne težnje za ovozemnim uživanjem i okrutna sila jačega, koja vazda tlači i iskorišćuje slabijega za svoje interese. Tim je ljagama bio zaražen čitav poganski život. Poganstvo ne poznaje i ne poštuje dostojanstvo čovječje osobe, koja imade svoju vrijednost i cijenu jedino radi sličnosti čovjeka s Bogom po razumu i slobodnoj volji. Poganstvo uopće uspoređuje čovjeka sa živinom i postupa s njim kao s prostom stvari. U poganskom svijetu vlada uvjerenje, da se ljudi imadu dijeliti ne samo po staležu i imućtvenim prilikama, nego pače da je sama narav učinila neka bića viša a druga niža; po tom neki imaju pravo da budu gospodari, a drugi moraju biti podčinjeni. Takvom je poimanju pogodovala **i sama poganska vjera.** Po njihovoj vjeri, koja se sastojala u početku u štovanju domaćeg ognjišta, u štovanju obiteljskih bogova, bili su kućedomaćine u obitelji potpuni gospodari. Oni su vršili sve u obitelji: bili su domaći svećenici, čuvari svete vatre, suci za čitav svoj obiteljski krug, te su imali po odredbama

svoje vjere sve prevlasti, koje su zatim prelazile na prvorođene. Ovi su bili vazda u svemu glavni nasljednici svojih otaca, a drugi su sinovi i kćeri bili smatrani nižima u mnogom pogledu. To je isto pravilo vrijedilo, kada se više obitelji udružilo u t. zv. kurije, kurije u plemena, a plemena u gradove. U svim su tim slučajevima poglavice svih udruženja imali dužnost da čuvaju sveto ognjište i radi toga su uživali posebne povlastice, po kojima su bili uzvišeni nad ostalim članovima dotičnih udruženja. Na taj je način ista poganska vjera potvrdila golemu nejednakost između ljudi i pogodovala tolikom ponižavanju i gaženju čovječjeg osobnog dostojanstva. To je moralo tečajem vremena dovesti do sve većeg izrabljivanja slabijih. A kako je raskalašenost i težnja za uživanjem uzimala sve većeg maha, naravno je bilo, da su pretpostavljeni radi svojih interesa i naslada sve više tlačili sve po njihovu shvaćanju niže stvorove. Tako je došlo, da su se ljudi stali sve više dijeliti na robove i gospodare.

Što je ropstvo?

Ropstvo je stanje neke osobe, kojom drugi tako raspolaže, da je ona njegova potpuna svojina poput živine ili bilo koje druge stvari, te ona zavisi posvema i u svemu od volje gospodareve. Rob nema svoje volje, već je u svemu svojem bezuvjetno ovisan o tuđoj vlasti. Takvo bijedno stanje nalazimo nažalost od najstarijih vremena kod svih poganskih naroda. Povijest nam tumači **postanak ropstva** na dva poglavita načina: uslijed rata ili otmice. U staro vrijeme osvajači bi čitave podjarmljene narode iz njihove domovine prenijeli u svoju državu, i ti bi jadnici morali biti tužni sužnjevi onih okrutnih go-

spodara. Isto su tako razni razbojnici ili gusari oti-mali i pojedine osobe i s njima trgovali na pazarima kao sa živinama ili bilo kojom stvarju.

Pravo nam obilježje opstanka ropstva sa moralnog gledišta daju naši veliki crkveni oci sv. Grgur Nazianzenski i sv. Ivan Krisostom. Prvi veli, da „ropstvo dolazi od grijeha", a drugi izrazuje slično, te pravom označuje „kao poglaviti uzrok ropstva čovječju lakomost ili interes". To znači, da ti sveti oci nalaze izvor ropstva u grešnoj uporabi sile, kako se to događalo u ratovima ili kod razbojnika: slabiji bi pali u ruke jačih, od njih bi bili zasužnjeni držani kao robovi. A isto bi ih tako izrabljivali radi svoje koristi i drugi gospodari, kojima bi ti jadnici bili prodani.

Kod pogana rob nije bio smatran kao razumno i slobodno biće, kao osoba, koja bi imala nekih prava, ne, on je po zakonu **bio izjednačen sa nerazumnom živinom** ili sa prostim strojem, koji jedino ima da bude u svemu gospodaru na službu i korist, a sam ne može uživati nikakvih prava. Isti zakon proglašuje načelo: Ropska glava nema nikakvih prava. Zakon ne jamči bijednom robu ni vlasništva ni ženidbe ni obitelji. Ženidba roba nije smatrana zakonitom, pače može je gospodar, prema svojim hirima raskinuti, supruge rastaviti i djecu im uzeti ili uništiti. Nesamo to, nego rob ne može na sudu podizati parnice ni svjedočiti. Ako je on u čemu oštećen, jedino njegov gospodar može da traži naknadu za štetu, što ju je od toga pretrpio, upravo jednako kao da se radi o četveronožnoj životinji!

Uslijed takovog shvaćanja lako je razumjeti, da je rob bio izložen najviše puta okrutnom postupanju sa strane svoga gospodara. Kako ovaj nastoji da svoju živinu iskoristi što više za svoju korist i ne štedi je ni u čemu i postupa s njome prema koristi, što mu je daje, tako je poganski gospodar radio i sa bijednim robom. Izrabljivao ga je najnemilosrdnije, dok je i malo profita od njega mogao imati, a kada bi mu radi bilo kojeg razloga postao beskorisnim, onda bi ga drugomu prodavao ili ubijao ili zlostavljao, dok ne pogine. Gospodar je sve to mogao činiti kao sa svojim potpunim vlasništvom, a nikomu za to ne odgovara. Ne treba se stoga čuditi, da su bijedni robovi često padali u očaj i počinjali samoubijstva, a mnogo se puta i bunili proti svojim bezdušnim i okrutnim gospodarima. Zato su robovi više puta u Rimu pokušali dizati bune, e da bi se oslobodili iz svog strašnog stanja. Radi toga je u Rimu stvoren grozni zakon, po kojemu bi, ako bi koji rob ubio svoga gospodara, svi ostali njegovi robovi radi toga imali biti smaknuti.

Još nešto: Po poganskom shvaćanju robovi nijesu mogli imati niti svoje vjere, niti bogoslužja, jer su bili smatrani kao živine, koje nemaju duše. U nijednom slučaju nijesu mogli imati istu vjeru kao njihovi gospodari. Bili su dakle lišeni nesamo svoje osobne slobode, nego i utjehe, što je čovjeku vjera daje.

Poganska vjera i stari mudraci odobravaju ropstvo

Strašno je bilo stanje ropstva u pogansko doba. Kada promislimo, da je sve to poganska vjera odobravala, onda vidimo, na kakav je stepen okrutnosti i nemilosrđa bilo dovelo čovjeka sve veće njegovo udaljenje od prave vjere, od prvotne praobjave u raju zemaljskomu. Ispunilo se ono, što bolno opisuje veliki apostol Pavao u svojoj poslanici Rimljanima govoreći o poganima: „Jer premda upo-

znaše Boga (po stvorenjima), ne proslaviše ga kao Boga, niti mu zahvališe, nego zalutaše u svojim mislima i potamnje nerazumno srce njihovo. Govoreći, da su mudri, postadoše ludi... puni svake nepravde, zlobe, lakomosti, pakosti, nerazumni, nevjerni, bez srca, okrutni." (Rimlj. 1, 21 i dalje.) Takvi su postali pogani, jer se otuđiše od prave Božje spoznaje i „zalutaše u svojim mislima i potamnje nerazumno srce njihovo". To se najbolje vidi u njihovu odobravanju žalosnog ropstva, u čemu se nisu digli nad tim općim krivim shvaćanjem niti njihovi najveći umovi. Tako grčki veliki mudraci nijesu opažali, kako je protuprirodno postojanje ropstva u ljudskom društvu. I oni su, kako i svi ostali njihovi suvremenici, usvajali krivo tadanje mišljenje, da je svaki slobodni Grk neko po naravi povlašćeno biće, za koje drugi moraju raditi, a on se slobodan od briga na tuđi račun imade da bavi jedino javnim državnim poslovima. **Robove smatraju kao živine, koje imadu toliku vrijednost, koliko su čovjeku korisne**. Platon, veliki grčki mudrac, također je imao tako nečovječno shvaćanje. On iz svoje idealne republike isključuje doduše robove, ali samo one od svoje narodnosti grčke, naprotiv pripušta, da se mogu držati robovi tuđinci. Pače kasnije u svojim spisima posve se prilagođuje općem mišljenju, drži ropstvo kao neizbježivu socijalnu nuždu i niti ne sumnja, da bi ikada mogla iščeznuti „ta razlika između slobodnjaka i roba, što ju je uvela društvena potreba". Njegov učenik, najveći filozof starog doba Aristotel, ide još i dalje te u svojim knjigama uči, da je ropstvo „proizvod naravi". Sama se narav, po njegovom nauku, pobrinula, da niža bića rade za plemenitiji dio čovječanstva. Čovječanstvo se po njemu dijeli u dva razreda: u gospodare i robove, ili bolje u Grke i barbare. Jedni su stvoreni, da zapovijedaju, drugi, da

budu posve pokorni i budu na službu prvima. Takve nauke ispovijedaju i drugi grčki umnici.

Kod Rimljana nalazimo iste nauke. Tako na pr. ugledni rimski senator Katon stariji daje ovaj savjet za svakog štedljivog kućedomaćina: „**Prodajte staru robu, bikove, stare kočije i gvožđa te starog roba i bolesnu ropkinju.**" On dakle stavlja u isti red stare živine i stvari sa bijednim robovima.

Takvo je eto bilo prežalosno stanje robova u poganskom svijetu, iz kojega ih je jedino naš Božanski Spasitelj oslobodio.

Pogledajmo sada tužni položaj žene i djece u poganstvu

U poganskoj obitelji ne vlada naravna veza ljubavi, nego veza sile: Kućedomaćina je gospodar u obitelji, željezna ruka sa neograničenom vlašću. On je samodržac bez ikakvih uzda, potpuno neovisan u svom obiteljskom malom kraljevstvu. On je obiteljski svećenik, i kao takav sklapa i razrješava ženidbe svojih podložnika. On je vrhovni upravitelj svih obiteljskih dobara; sve je njegovo vlasništvo. On je i sudac u svojoj kući te može osuditi i na smrt ženu i djecu, a da ga nitko kod toga ne nadzire. Jedino u slučaju osude na smrt kojeg obiteljskog člana i u pitanju razrješenja braka običaj je zahtijevao, da se sazove sudište sastavljeno od svojte i prijatelja.

Zakon je u doba prije Krista uopće određivao, da je **žena u svemu: u svojoj savjesti, u svojem srcu, u tijelu i duši, u imanju i časti posve u rukama čovjeka** i pod njegovim vječnim skrbništvom. Kao kćer ona je pod skrbništvom oca, koji može slobodno s njom raspolagati, odlučiti glede njezine budućno-

sti, naći joj muža, a da je niti ne pita. Obično su se kod skoro svih starih naroda sklapale ženidbe prodajom ženske. Kao supruga žena je pod skrbništvom muža, koji je potpuni gospodar nesamo njezinih dobara, nego i same njezine osobe. On može s njome postupati kao sa svojim vlasništvom, prodavati je, ustupiti je drugome, otpustiti. Starinsko pravo, grčko i rimsko, iako ne stavlja ženu na isti stepen sa robom, ipak **je smatra u svemu nižim stvorom,** koji posve zavisi o volji muškarca. Da označe moć muža nad ženom, Rimljani su govorili: žena je „in manu mariti" — u ruci muža, dakle da on s njome raspolaže, kao sa svojom robom, sa svojim vlasništvom. Lako je shvatiti, da je **takvo gospodstvo čovjeka nad ženom bilo uzrokom velikih moralnih nereda.** Otvoren je bio slobodan put svakoj nećudorednosti i rušenju obiteljskog života. Rastava braka bila je uopće sasvim olakoćena, tako isto i jednostavno otpuštanje žene. Uslijed toga nije se čuditi, da su rastave bile na dnevnom redu, tako da je rimski pisac Seneka mogao govoriti o rimskim gospođama, koje su sretne da mogu brojiti svoje godine po broju svojih muževa.

Prežalosno je dakle bilo ćudoredno stanje bijednih žena, ali radi neograničenoga gospodstva muža nije ni u materijalnom pogledu njima bolje bilo. **Žena po starinskom poganstvu nije mogla ništa posjedovati,** i sve, što bi njoj bilo kako pripalo, ne bi postalo njezino vlasništvo, nego muža. Lako je odatle razumjeti, kako je u poganskom svijetu bilo strašno i teško stanje bijedne žene.

Ništa bolje nije bilo ni **glede jadne djece.** Otac je imao potpuno neovisnu vlast nad djecom. On je njima posve raspolagao, mogao ih prodati, dati u zalog, unajmiti njihov rad, pače mogao ih je i zlostavljati i napokon ubiti. U grčkom gradu Sparti dozvoljavao je zakon, da se slaba ili nezdrava djeca mogu baciti u ponor ili u rijeku. **U Ateni je i u Rimu život djeteta zavisio o samovolji i hiru očevu, koji ga je mogao ostaviti na životu ili dati mu smrt.** Netom se dijete rodi, majka ga stavi ocu pred noge. Ako ga otac ljubezno pogleda, znači, da može ostati na životu; ako ga nogom odgurne, time je bilo osuđeno, da nestane. Tada bi ga ponajviše izložili na putevima, raskrižjima ili stavili u štalu zajedno sa živinama, ili bi ga na pazarima prodavali ili usmrćivali. U gradu Megari, kako pripovijeda grčki mudrac Aristotel, neki je stanovnik, koji je uslijed rata bio osiromašio, prodao svoje dvije kćeri na pazaru u Ateni. Uopće **u većini se grčkih gradova mnogo trgovalo sa djecom.** Mnogi bi pak prekupci jadnu djecu na razne načine iznakazili, oslijepili ili im nogu ili ruku lomili, te ih slali, da za njih prose, i svaku su im večer bijedna djeca morala donositi stanovitu svotu, inače im ne bi davali nikakve hrane. U grčkoj državici Sparti su izlagali kržljavu djecu na brdo Tajget, a u Rimu između Tibera i Aventina bilo je močvarno mjesto, zvano Velabrum, gdje bi takvu djecu pokopavali, nakon što bi ih usmrtili. U Kartagi **spaljivali bi pri bogoslužju nevinu djecu kao žrtvu krivom bogu Molohu.** Tako se čita, da je Hamilkar Barkas, otac glasovitog vojskovođe Hanibala, **u jedan dan žrtvovao tom bogu** 200 **djece iz najotmjenijih kartaških obitelji.** Zato je apologet (branitelj kršćanske vjere) Tertulijan mogao poganima, progoniteljima kršćana ovako odlučno reći: „Koliko ih imade među vama, pa i u samom sudačkom staležu, koji ubijaju vlastitu djecu utapajući ih ili puštajući da umiru od gladi ili da se smrznu ili da ih prožderu gladni psi!" (Tertul. Apol. gl. 9.). Isti su običaji vladali glede žene i djece kod svih poganskih naroda, dok nijesu prigrlili kršćanstvo. Tako je bilo u doba prije Krista, a tako je i dandanas u poganskim ze-

mljama, pa stoga velika briga Sv. Oca Pape za misije imade nesamo vjersku, nego i visoko čovjekoljubnu, prosvjetnu svrhu.

Sve se to moglo događati kod pogana, jer izgubiše spoznaju pravoga Boga. Klanjajući se krivim bogovima, izmišljenim od samih ljudi, tobožnjim bogovima, koji su i sami imali razne ljudske mane i počinjali opačine pogani prezreše i pogaziše i sam naravni zakon, koji svako nemilosrdno i okrutno postupanje sa ženama i djecom jasno osuđuje. Kako spomenuh glede ropstva, isto tako se ni glede postupanja sa djecom svi veći poganski filozofi ne izdižu nad tadanjim javnim mišljenjem. **Tako grčki učenjak Platon dopušta, da roditelji mogu ubiti sina,** ako ga smatraju posve beskorisnim za obitelj ili za domovinu. „Treba sačuvati — veli on — samo odabranu djecu, da se pokoljenje ne izrodi." (U V. knjizi o „Republici.") **Drugi grčki mudrac Aristotel uči, da ne valja imati milosrđa i ustručavati se odbaciti slabu ili kržljavu djecu** (u svojoj „Politici" knj. VIII, gl. 3.). A rimski mudrac Seneka veli: „Mudrac ne smije imati milosrđa."

Siromasi i nevoljnici prije Krista

Pogani nesamo da nemaju milosrđa prema bijednim robovima, ne poštivaju dostojanstvo žene i djece, nego nemaju nikakva osjećaja ni prema siromasima i nevoljnicima. Pogansko društvo, koje se temelji na samoj sebičnosti i težnji za uživanjem na ovom svijetu, nema nikakva smisla ni samilosti za nijednu ljudsku nevolju. Ono prezire siromaha i bilo kojeg nevoljnika, okrutno ga odbija od sebe i nemilosrdno ga pušta da umire od gladi. U poganskom svijetu nema nikakvih dobrotvornih javnih

ili privatnih ustanova za ublaženje bijede i nevolje. Poganska vjera i nauka ne nameće bogatašu nikakvih dužnosti prema siromahu. Bogataš Epulon, koji se sjajno gosti puštajući gladna pred vratima prosjaka Lazara (Luka 16, 19—31.) prava je slika bogataša u pogansko doba. Čovjek se zgraža čitajući kod uglednog kršćanskog pisca Laktancija, koji je umro g. 320. poslije Krista, da **je car poganin Galerije Maksimijan dao utopiti u more sve siromahe, da ukloni siromaštvo iz svoga carstva.** Okrutnost prema nevoljnicima dotle je kod pogana dopirala, da je rimski mudrac Seneka smatrao samilost prema bijednicima kao slabost, i zato on preporuča dobrim ljudima, da se toga čuvaju.

Obnovljenje čovječanstva po Kristu

Tako je eto bilo prije dolaska Kristova. **Poniženje čovječjeg naravnog dostojanstva i dosljedno izrabljivanje slabijih po jakima, izrabljivanje robova, izrabljivanje žene, preziranje nejake djece i svih nevoljnih te strašna ćudoredna raspuštenost i raskalašenost, to su poglaviti žalosni plodovi onih starih nesretnih vremena, koji su jedino po kršćanstvu mogli biti uklonjeni.** I doista jedini je Krist Bog-Čovjek obnovio pogaženo i poniženo čovječje dostojanstvo svojim primjerom i svojim naukom. On je svojim Utjelovljenjem, kada je iz ljubavi za naše spasenje uzeo u svojoj božanskoj osobi čovječju narav, na najveću visinu podigao čovječje dostojanstvo, i čovjek je po Njemu opet postao posinkom Božjim, dionikom Božje naravi, i po tome divno usavršen u čitavom svom biću: u duhu, u srcu, u volji i u slobodi. No nije se Isus samo time zadovoljio: On je htio također, da nam svojim božanstvenim naukom

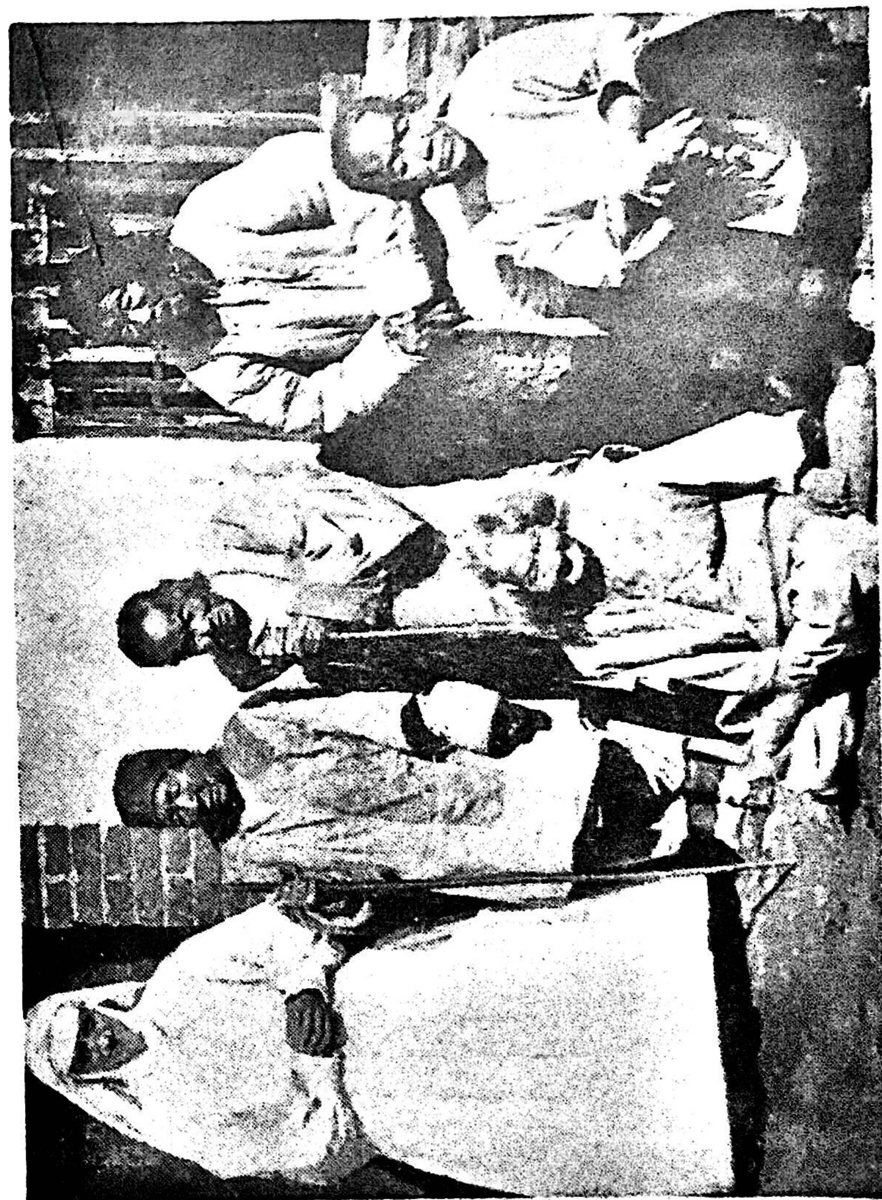
to isto čvrsto u srcu usadi. Proglasio je **božansko načelo o zajedničkom Ocu nebeskomu za sve ljude i o bitnoj jednakosti svih ljudi pred Bogom, i time je stavio najčvršći temelj za korenitu preobrazbu čitave ljudske zajednice.** U tom je načelu sadržano kao u klici potpuno čovječje dostojanstvo svim potlačenim bijednim ljudskim stvorovima, kojima je to dostojanstvo poganska vjera i nauka dopuštala oduzeti. Navještenjem te nove divne Isusove nauke odahnuo je jadni rob, odahnula je ponižena žena i prezrena djeca te svi siromasi, nemoćnici i uopće svi nevoljnici. Nastao je pravi prevrat u ljudskom shvaćanju i punim se pravom **otada broji novo razdoblje u povijesti čovječanstva.**

Kršćanstvo nije odmah provelo potpunu promjenu u ljudskom društvu, nije najedamput preokrenulo čitavo tadanje društveno uređenje ne, ono je poštivalo ljudsku osobnu slobodu, taj veliki dar, kojim je Gospodin Bog htio čovjeka odlikovati, **i djelovalo je samo postepeno kao kvas, koji polagano čini, da tijesto uskisne. Kršćanstvo nije htjelo krvave revolucije, kakvu propovijedaju svi buntovni ljudi, boljševici, komunisti, anarhisti, koji mjesto reda i pravice donose za sobom nove ruševine i nepravde. Kršćanstvo je zagovaralo i djelovalo samo za temeljit ćudoredni preokret čovječanstva, iz kojega će nastati novi bolji svijet, osnovan na pravici i ljubavi.** Tako na primjer ropstvo nije odmah bilo uklonjeno, jer, kako zgodno opaža naš uvaženi povjesničar prof. Nodilo u već spomenutoj knjizi (str. 26): „Kršćanstvo mnogo r‹ haje za prolazne oblike ovoga svijeta, pa ne će u društvenim odnošajima da izvodi revoluciju naprečac, što može biti i krvava... Htjeti na jedan mah ukinuti ropstvo, bijaše, osobito u ono doba, koliko zadrijeti u sav red narodnoga gospodarstva i vlasništva te uskomešati cijelo društvo u nevidnim dubinama," a to se nije moglo nego li krvavom revolucijom, kršćanstvo međutim u načelu zazire od krvi. Ono je svojim odlučnim propovijedanjem najbolje doprinijelo društvenom preokretu u tom pogledu. Sv. Pavao u svojim poslanicama živo naglasuje nauku Božanskog Učitelja: „**Nema razlike između Židova, i Grka, roba i slobodnjaka, čovjeka i žene, svi ste jedno u Isukrstu,**" (Gal. 3, 28.). kliče on svojim vjernicima. To zgodno tumači sv. Jeronim: „Kao što se kod ražarene kovine ne može raspoznati, da li je zlato ili srebro, već se jedino zamjećuje žar vatre, tako i kod onih, kojima se srcem razlio Duh Sveti na krštenju, prestaje svaka razlika roda i položaja, a ostaju samo djeca Božja." U tom svijetlu padaju sve narodne, društvene i prirodne ograde: svi kršćani, združeni najuže s Kristom, čine jednu moralnu osobu, jednog novog čovjeka. Na drugom mjestu **sv. Pavao proglasuje kršćanske robove i gospodare „braćom"** i time ih upozoruje na temeljnu njihovu jednakost pred Ocem nebeskim, koji zapovijeda međusobnu ljubav i milosrđe. To je apostolovo naučanje, izrečeno u ime Božje, moralo duboko potresti tadanjim svijetom te je uspješno **utjecalo najprije na ublaženje, zatim na ukinuće žalosnog ropstva.** Zato punim pravom piše isti prof. Nodilo: „Kada se promisli, da carstvo rimsko bijaše prepunjeno prezrenim robovima, shvaća se golemi domašaj ovog (naime kršćanskog) nauka za društveni preporod i moralno pridignuće tadanjeg čovječanstva. Malo čas rekosmo, da ovo propovijedanje kršćansko djelotvornom svojom snagom bijaše kao novo... Ono kao silna struja prodire u svijet da u društvu staro ruši i novo udešava." (U istoj knjizi str. 26.).

Kršćansko bogoslovlje izjednačuje gospodara i roba

Robovi zajedno sa svojim gospodarima primaju isto krštenje i skupa pristupaju k stolu Gospodnjem kod sv. pričesti. U katakombama nalazimo prizor robova, koji još odjeveni u ropskom odijelu i sa ranama na licu i na tijelu na istom oltaru sa patricijima primaju presv. pričest. „Kod nas — veli kršćanski spisatelj Laktancije — nema razlike između bogataša i siromaha, između roba i slobodnjaka." I baš to praktično brisanje socijalnih razlika kod kršćana najviše je doprinijelo iščeznuću ropstva. To priznaju i bezvjerski učenjaci. Tako na primjer zloglasni pisac Rènan (u djelu „Marc Aurèle" str. 610) daje ovo važno priznanje: „**Samo sastajanje u crkvi bilo bi dostajalo, da poruši okrutnu ustanovu ropstva.** Staro je doba sačuvalo ropstvo jedino isključenjem robova od bogoslužja. Da su oni žrtvovali skupa sa gospodarima, bili bi se moralno pridigli. **Pohađanje crkve bijaše najsavršenija škola ljudske jednakosti.** A što da rečemo o euharistiji, o mučeništvu skupa podnesenom? Pošto rob imade istu vjeru sa gospodarom, moli se u istom hramu s njime, ropstvo je već blizu, da nestane."

Međutim dok ropstvo nije potpuno iščezlo, **Crkva je Isusova na razne načine nastojala da ublaži tužno stanje robova.** Osobito im je pomogla, kad je uredila njihovo obiteljsko stanje. U poganskom svijetu rob nije mogao imati ni zakonite žene ni svoje obitelji. Crkva naprotiv odmah **priznaje ženidbu između robova zakonitom.** Pače nalaže gospodarima crkveno vjenčanje njihovih robova, koji žive u grešnom stanju. Žene robova imaju biti poštivane jednako kao i one slobodnjaka. Ako tko zavede takvu ženu, jednako griješi, kao da zavede ženu slobodnjaka.

FRANJEVAČKE MISIONARKE U KINI BRINU SE ZA STARE I SLIJEPE KINEZE
Došle su u Kinu g. 1885. te imaju ondje 44 dobrotvorne ustanove i škole za 6000 djece

Nadodamo li još, da je Crkva neprestano radila oko posvemašnjeg ukinuća sramotnog ropstva u svim vjekovima potvrdivši posebne redove za njihovo oslobođenje, ustanovivši Djelo Sv. Djetinjstva za oslobođenje djece i naredivši, da se svake godine na dan Vodokršća po svim crkvama sabire milostinja za otkup robova, onda možemo slobodno zaključiti, **da se ukinuće ropstva imade zahvaliti jedino kršćanstvu.** Krist, naš Božanski Spasitelj, donio je njima duhovnu i društvenu slobodu.

Dostojanstvo žene uspostavljeno po Kristu

Kršćanstvo nije vratilo čovječje dostojanstvo samo jadnom robu, nego je visoko podiglo i dostojanstvo žene. Krist se htio roditi od žene. Time je najbolje **oplemenio u poganstvu poniženu ženu.** Zato o Bl. Djevici Mariji, Majci Božjoj, ovako divno pjeva veliki Dante u pjesničkom djelu „Divna gluma”:

„Tobom ljudska narav plemenita
Tako posta, da Stvorac pregori
Postat djelom djela svog vlastita.”

(*Prijevod Uccellini-a*).

Tko da odsele reče, da je žena niže biće od čovjeka?

Krist je još podigao ženu naglasivši **jedinstvo, nerazrešivost i svetost ženidbe,** što sve dolazi u prilog njezina dostojanstva. Žena je postala kraljicom domaćeg ognjišta, gdje razvija svoje blagotvorno djelovanje na dobro svoje obitelji i po tom čitavog čovječanstva. Ona odgaja obitelji dobre sinove i kćeri, Crkvi pobožne i odane članove, a domovini požrtvovne građane i odvažne branitelje. Istina je, sv. Pavao veli: „Žene neka se pokoravaju svojim muževima kao Gospodinu, jer je muž glava ženi, kao što je Krist glava Crkvi” (Efez. 5, 22—23), ali to zahtijeva jedinstvo uprave, jer svako uređeno društvo treba da imade svoga glavara. Ali žena, iako je podložna mužu, vazda je drugarica čovjeku, kako je to Gospodin Bog bio odredio u raju zemaljskomu, kada je rekao: „Učinimo čovjeku **pomoćnicu sličnu njemu.**” (Gen. 2, 19.). Stoga lijepo na ovu riječ sv. Pisma nadovezuje veliki crkveni Naučitelj sv. Toma Akvinski: „**Bog nije učinio ženu od Adamove glave, kao da bi žena imala biti gospodaricom čovjeka; niti od nogu, kao da bi mu imala biti ropkinjom, nego iz prsiju kao iz stana ljubavi, e da mu bude nježnom i plemenitom suradnicom.**” A sv. Pavao naređuje svim ljudima: „Muževi, ljubite svoje žene, kako je Krist ljubio Crkvu i samoga sebe predao za nju... Svaki od vas neka ljubi svoju ženu kao samoga sebe.” (Efez. 5, 25, 33.). I zato za kršćanina žena nije kao „igračka ili cvjetić, što ga putnik zaustavivši se na obali rijeke bere za svoju zabavu ili za udovoljenje svojim hirovima”, kako je naučao poganin Epiktet, nego je ona prava njegova drugarica, mila pomoćnica, mala kraljica u obitelji, brižna i požrtvovna odgojiteljica svoje djece, obiteljski anđeo i ustrpljiva tješiteljica svoga muža u teškim borbama ovoga života. Nadodamo li još, da je Isus ponovo svečano potvrdio nerazrešivost ženidbe riječima: „Što je Bog združio, neka čovjek ne rastavlja” (Mat. 19, 6), i time ženu najviše zaštitio, nije li onda svakome posve jasno, da je **Krist najveći dobročinitelj žene,** tog po naravi slabijeg bića, kao što i čitavog ljudskog društva, kada je učvrstio temeljnu socijalnu stanicu, obitelj, posvetivši ženidbu, koju je uzdigao na sakramenat, i osudivši pogansku poligamiju (mnogoženstvo) i rastavu braka, te dvije najveće rak-rane bijednog čovječanstva?

Kršćanstvo izvor pravog čovjekoljublja

Ostaje nam još, da ukratko razmotrimo, što je naš Božanski Spasitelj učinio na zaštitu nejake djece, siromaha te ostalih nevoljnika.

Otvorimo li sv. Evanđelje, naći ćemo, da **je Isus posebnu ljubav iskazivao prema djeci.** On je osobito volio nevinu djecu. Tako evanđelista sv. Marko pripovijeda ovaj ganutljivi prizor: Jednoga su dana neke dobre osobe, vjerojatno njihove majke, „donosile k njemu djecu, da ih se dotakne. A učenici su branili onima, koji su ih donosili. A kad to vidje Isus, ne bi mu to drago pa im reče: **Pustite djecu, neka dolaze k meni, i ne branite im, jer je takvih kraljevstvo nebesko.** Zaista vam kažem: Tko ne primi kraljevstva Božjega kao dijete, ne će ući u njega. I zagrlivši ih stavi ruke na njih te ih blagoslovi". (Mk. 10, 13—16.). Drugi put, kada se njegovi učenici, još nesavršeni, prepirahu među sobom, tko je veći u kraljevstvu nebeskomu, Isus pozva dijete, postavi ga među njih i reče: „Zaista vam kažem: Ako se ne obratite i ne budete kao djeca, ne ćete ući u kraljevstvo nebesko. Koji se dakle ponizi kao ovo dijete, onaj je najveći u kraljevstvu nebeskomu. **I tko primi jedno takvo dijete u moje ime, mene prima. A tko sablazni jednoga od ovih malenih, koji vjeruju u mene, bolje bi mu bilo, da mu se objesi mlinski kamen, što ga vrti osao, o vratu njegovu i da potone u dubini morskoj**... Gledajte, da ne prezrete jednoga od ovih malenih, jer vam kažem: Anđeli njihovi gledaju uvijek lice Oca moga, koji je na nebesima." (Mat. 18, 2—10.).

Iz tih odlučnih riječi jasno izbija koliko se ljubežljivi naš Spasitelj brine za djecu. On diže svoj glas usred poganskoga svijeta i kliče: **Nemojte prezirati djecu,** jer su i oni sinovi Božji, braća Njegova, određeni za kraljevstvo nebesko. No nije to dosta: Isus ustaje na obranu dječje slabosti i kliče: **Nemojte sablazniti jednoga od ovih malenih,** i prijeti teškim kaznama onima, koji bilo kako smućuju djecu. Neka paze dakle dobro svi, koji govorom, zlim štivom, opakim primjerom ili inače odvraćaju djecu od Krista! Napokon Spasitelj preporuča svima i djelotvornu ljubav za djecu, kada veli: „**Tko primi jedno takvo dijete u ime moje, mene prima.**" Sebe poistovjetuje sa djecom. Ta je riječ proizvela prava čudovišta ljubavi u kršćanskom svijetu. Dijete je postalo predmetom osobite brige kod svih kršćana. Nastalo je upravo natjecanje, kako da se pomogne djetetu u tjelesnom i duhovnom pogledu. Na temelju te Isusove preporuke nikoše posvuda sirotišta, zabavišta i svakojake dobrotvorne i odgojne ustanove na korist djece. Svi se crkveni redovi, muški i ženski, upravo takme u ljubavi prema djeci. Punim je pravom Isus **nazvan najvećim prijateljem malenih.**

To se isto može kazati i glede Isusove ljubavi za siromahe i nevoljnike. Poganstvo prezire siromaha, a **Isus pokazuje siromahu i nevoljnomu posebno štovanje i ljubav.** On ih smatra svojim prijateljima, izjavljuje da je u prvom redu poslan, da naviješta evanđelje siromasima. Sabire svoje prve učenike i apostole među siromašnijima i njima propovijeda svoju nauku, sve protivno od poganskih filozofa, koji su mrzili prostu svjetinu i nijesu je smatrali dostojnom, da primi bilo koju izobrazbu. Znanost je po poganskome mišljenju bila povlastica nekih odabranika, a nipošto prostog puka. Taj poganski običaj Isus odlučno prekida i Njegovo je propovijedanje određeno nesamo za izabrane duhove, nego za čitav narod. I zato po primjeru svog Božanskog Utemeljitelja sv. Crkva lomi kruh istine nesamo

među više društvene staleže, nego i među niže pučanstvo, kojemu je teže doći do nauka.

No **Isus siromahe i djelotvorno pomaže.** On naređuje svojim sljedbenicima, da vazda priskaču u pomoć nevoljnicima. „Blaženi milosrdni, jer će milosrđe dostignuti." (Mat. 5, 7.). **Pače on je sebe poistovjetovao sa siromasima slično kao ono sa djecom.** Kazao je svojim učenicima, da će ući u kraljevstvo jedino, ako budu vršili djela milosrđa, pa je završio ovim značajnim riječima: **„Zaista vam kažem, sve, što ste učinili jednom od ove moje najmanje braće** (naime siromasima i potrebnima), **meni ste učinili."** (Mat. 25, 40.). Ne treba se stoga čuditi, da **se Crkva vazda na osobiti način starala za svaku bijedu i nevolju.** Već su u početku apostoli povjerili skrb za siromahe posebnom redu „đakona", a kasnije je Crkva ustanovila bezbroj dobrotvornih ustanova. „Besplatne gostionice za siromašne putnike i bolnice za nemoćnike kršćani prvi osnivaju," pohvalno ističe prof. Nodilo (u već navedenom svom djelu str. 32). Nema nijedne ljudske nevolje, za koju kršćanstvo nije tražilo ublaženje. U svakom stoljeću nikle su u tu svrhu nove ustanove: za starce, za slijepe, za gluhonijeme, za gubave, za zapuštene i t. d. Može se slobodno reći, da **je povijest Crkve rječiti hvalospjev njezine mnogovrsne dobrotvornosti.** Po svemu su svijetu vrlo raširene dobrotvorne konferencije sv. Vinka Paulskoga, što ih je prije više od sto godina zasnovao poznati veliki učenjak i apostol Fridrik Ozanam. One se ne brinu samo za tjelesne čovječje nevolje, nego su u njima na srcu i duševne potrebe bližnjega, pa zato zajedno sa djelima tjelesnog milosrđa vrše i duhovno milosrđe. Nesamo da dijele novčane pripomoći, nego potiču na dobro, tješe, obraćaju bijednike, s kojima dolaze u doticaj. Te su konferencije sv. Vinka zaslužile posebne po-

FRIDRIK OZANAM, OSNIVAČ DOBROTVORNIH KONFERENCIJA SVETOG VINKA PAULSKOGA, KOJE PO MNOGIM HRVATSKIM MJESTIMA, ČINE MNOGO DOBRA BIJEDNIMA I BOLESNIMA

Ozanam je bio rodom Francuz. Rodio se 23. travnja 1813. Postao je sveučilišni profesor u Parizu. Bio je oduševljen katolik te je g. 1833. osnovao Konferencije sv. Vinka, a g. 1848. katoličke novine. Napisao je mnogo katoličkih knjiga. Umro je 8. rujna g. 1853. u gradu Marseju, doduše mlad, ali učinivši mnogo na slavu Božju.

hvale nesamo od strane katolika, nego i od uglednih pripadnika drugih vjeroispovijesti. Da spomenem samo pohvalu što ju dade sadašnji američki predsjednik Roosevelt (čitaj: Ruzvelt) u svom govoru koncem listopada god. 1933. na velikom zboru upriličenom u Njujorku za proslavu njihove stote godišnjice: „U ovoj se prigodi vrlo rado sjećam psovke, što je upravo pred sto godina baciše francuski revolucionarci u obraz Crkvi, naime: „Crkvo, pokaži, što si učinila!" Ja se rado sjećam, kako je Crkva to izazivanje spremno primila i s kakvom je odlučnošću pokazala, da kršćanstvo nije mrtvo, da kršćanska vjera još živi, da je življenje i djelovanje katolika u skladu sa naukama njihove sv. Crkve. Upozoravam samo na to, da je samo konferencija sv. Vinka lanjske godine u samoj našoj državi uzdržavala 150 tisuća siromaha i pomagala milijun puta darovima, koji se ne bilježe. Ako pomislim, da rade s istom nesebičnom ljubavi još mnogobrojne crkvene ustanove po svoj državi, onda se sve više uvjeravam, da i kod nas Bog pobjeđuje."

Krist proglasuje pravu slobodu savjesti

Razgledali smo eto dosad mnoge velike blagodati, što ih je dolazak Kristov donio čovječanstvu. No još je jednu preznamenitu nauku Spasitelj proglasio. To nam lijepo kazuje toliko puta spominjani profesor Nodilo, pa stoga navodimo doslovne njegove riječi: „Drugo sasvim novo, čime je kršćanstvo obdarilo svijet, jest sve dotle nepoznati nazor, da **je čovječja savjest sebi svoja i neovisna od državne vlasti.** Riječ Isusova: „Podajte cesarovo cesaru i Božje Bogu" (Mat. 22, 21), protumačena prvi put odgovorom Petrovim i Ivanovim pretpostavljeno i

SV. VINKO PAULSKI

židovskoj oblasti: „Sudite, je li pravo pred Bogom, da vas većma slušamo nego li Boga" (Djela Ap. 4, 19), proizvela je veliku promjenu u mišljenju i ponašanju ljudi, koji su odonda počeli da više podređuju državi svetinju vjerskog uvjerenja. Dok se ovako prema državi oslobodila savjest čovječje duše, pojavilo se nešto, što je dotada bilo nečuveno: naime **razlika dviju vlasti, svjetovne i crkvene,"**

U staro je pogansko doba vlast vjerska i državna bila najtjesnije spojena: vrhovni državni upravitelj bio je u isto doba i vjerski veliki svećenik i sudac. Sve je bilo u njegovim rukama usredotočeno, pa nije čudo, da je takav vladar postao svemoćan. „Posve je krivo mišljenje, da je u starim vladavinama čovjek uživao slobodu. On pače nije ni imao pojma o slobodi. On nije ni pomišljao, da bi moglo postojati koje drugo pravo izvan prava države i njezinih bogova. Vlast je često mijenjala svoje oblike, ali bit države ostala je vazda skoro ista i njezina svemoć nije se umanjila. Vlast se zvala redom monarhija (vlada jednog čovjeka), aristokracija (vlada plemstva), demokracija (vlada naroda), no nijedna od tih vladavina nije donijela ljudima pravu slobodu, osobnu slobodu..." Tako piše ugledni francuski naučenjak Fustel de Coulanges (čitaj: Fistel de Kulanž), u djelu „La cítè Antique" str. 269), pa govoreći o kršćanstvu ovako piše: „Kršćanstvo je učilo, da čovjek pripada društvu samo djelomično, da je on vezan na društvo svojim tijelom i svojim materijalnim interesima, da kao podanik vladara imade mu biti podložan, kao državljanin mora dati i svoj život za državu, ali da je **za svoju dušu slobodan i nema pri tome obveza nego prema Bogu.**" Zatim nadovezuje: „Ako se sada sjetimo što smo prije rekli o državnoj svemoći kod starih naroda, ako **promislimo,** do kojeg je stepena država u ime svog

svetog obilježja i vjere vršila apsolutno gospodstvo, vidjet ćemo, da je ovo novo (naime kršćansko) načelo bilo izvor, odakle je mogla doći sloboda čovjeka pojedinca. Kada se jednom duša našla oslobođena, i sloboda je postala mogućom u socijalnom redu."

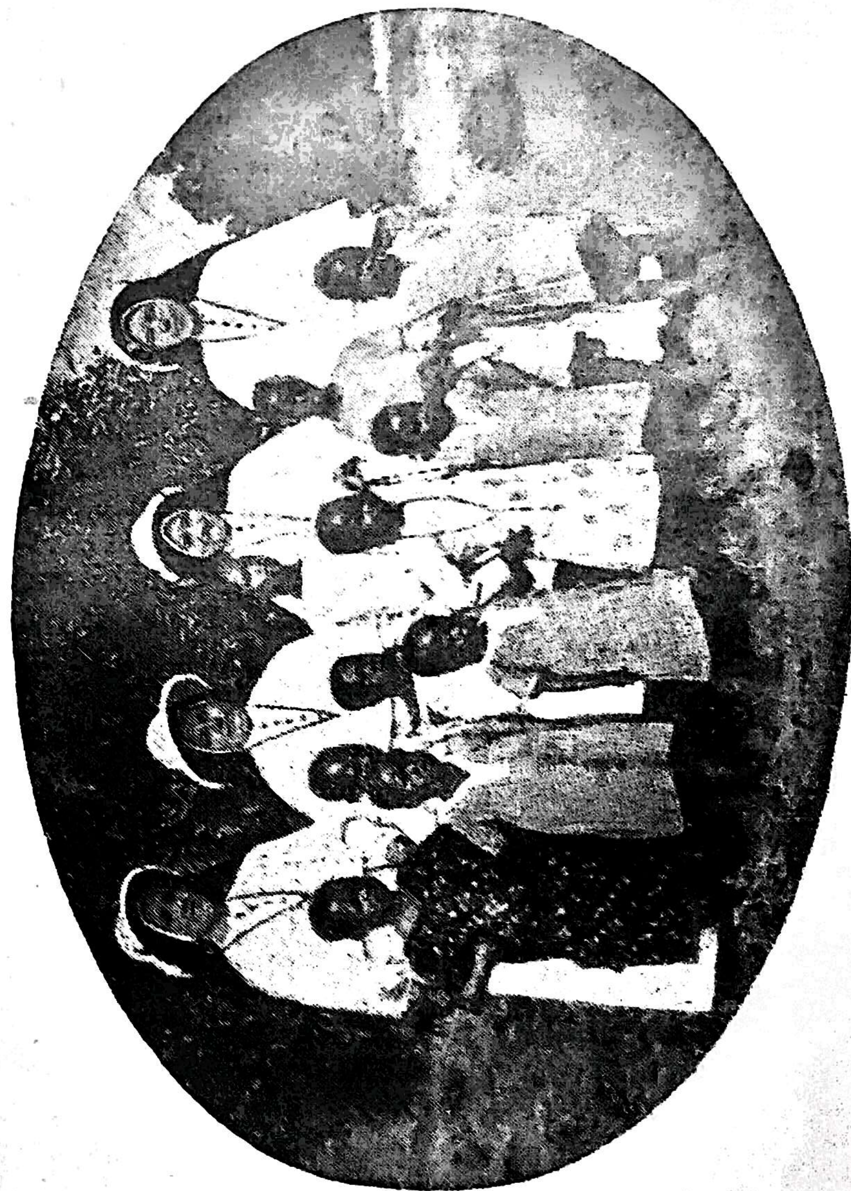
Međutim ako je po kršćanstvu vlast izgubila svemoć, što ju je imala u poganstvu, time nije bila oslabljena, nego je bila oslobođena od prevelikih tereta, koji nijesu na nju spadali. No kršćanstvo je na drugi, bolji i čvršći način ojačalo ugled vlasti. Isus je naučao, da **svaka vlast dolazi od Boga.** Kada mu je Pilat prigovorio, što mu ne odgovara na upit, i zaprijetio mu: „Ne znaš li, da imam vlast raspeti te i da imam vlast pustiti te," Isus mu odgovara: „Ne bi ti imao nikakve vlasti nada mnom, **da ti nije dano odozgora.**" (Iv. 19, 10—11.). A veliki apostol Pavao tu istu nauku odlučno naglasuje: „Nema vlasti, da nije od Boga: Dakle tko se protivi vlasti, protivi se naredbi Božjoj, i oni, koji se protive, primit će osudu na sebe." (Rimlj. 13, 1—2.). Tako **je Isus uzvisio, oplemenio i zaštitio vlast, koja je po naravi potrebita u svakom ljudskom društvu.** Ali Božanski je Učitelj u isto doba naglasio i pravu zadaću i dužnosti vlasti. Evo prevažnih Njegovih riječi u tom pogledu: „Znate, da poganski knezovi vladaju i prvaci hoće da vrše vlast. **Ne smije da tako bude među vama, nego koji hoće da bude među vama prvi, neka bude vaš sluga, kao što Sin čovječji nije došao, da njemu služe, nego da on služi i da život svoj dade u otkup za mnoge.**" (Mat. 20, 25—28.). Tim je jasno **Isus označio zadaću vlasti, naime da služi jedino općem dobru.**

Najveći dobročinitelj roda ljudskoga

Kada sve, što smo dosad evo čuli i čitali, promislimo, onda možemo punim pravom i bez straha reći, da **je baš Spasitelj najveći dobročinitelj roda ljudskoga i u duhovnom i u socijalnom pogledu.** On se uvijek najviše zauzimao za bijedne i potlačene. A tako radi i sv. Crkva.

Svaki kršćanin može lako posegnuti za knjigama, koje pokazuju, kako se Crkva brine za t. zv. socijalno pitanje (takve je dvije lijepe knjige izdalo Društvo sv. Jeronima: Deželić „Socijalno pitanje" i Bakšić-Deželić „Obnova socijalnog poretka"). Za to su pitanje važne nauke dali svojim enciklikama (poslanicama) veliki Papa Lav XIII. „Rerum novarum" i Pijo XI. „Quadragesimo anno". To treba pročitati, da svatko vidi, kako sv. **Crkva vjerno stupajući stopama svog Božanskog Učitelja ustaje na obranu bijednih radnika, pritisnutih od bezdušnog modernog bezvjerskoga kapitalizma,** koji ne će da se obazire na kršćanske zapovijedi pravice i ljubavi. Kršćanstvo je uvjereno, da će samo tada, kada zavladaju posvuda i u svemu ta spasonosna Kristova načela pravice i ljubavi, zasjati mir i zadovoljstvo bijednom čovječanstvu. To isto kažu i mnogi današnji učenjaci i državnici, koji i ne pripadaju katoličkoj Crkvi.

Francuski filozof i povjesničar Hipolit Taine (čitaj: Ten) veli: „Kršćanstvo je **velik par krila,** neophodno potrebit, da podigne čovjeka u više visine povrh njegova puzava života i njegovih uskih vidika, te ga po ustrpljenju, odricanju i nadi dovede do duhovne vedrine; da ga preko umjerenosti čistoće i dobrote uzdigne do požrtvovnosti, pače i žrtve samoga sebe. **Vazda je i posvuda u ovo 18 vjekova, netom su ta krila malaksala ili ih je tko skršio, od-**

REDOVNICE MISIONARKE BRINU SE ZA CRNAČKU DJECU U ABESINIJI

mah nisko padalo javno i privatno ćudoređe." (U knjizi „Počeci današnje Francuske", sv. II., str. 118—119.).

Jednako izjavljuje i predsjednik Sjedinjenih Američkih Država Roosevelt. On je u više prigoda istakao, kako **su vjera i vjerska načela osnovica blagostanja za narode.** Na nekom je važnom sastanku u Njujorku rekao: „Svaka me godina na svom izmaku sve to više uvjerava, da čovječanstvo napreduje u praktičnom primjenjivanju kršćanskih zasada, ukoliko se one tiču života pojedinaca." Govoreći o raznovrsnom radu, kojim vjera ublažuje ljudske patnje i popravlja krivice, izjavio je: „Još se više utvrđujem u svom dubokom uvjerenju, da Bog nastavlja svoj put." A onda je opet rekao: „Uvijek sam bio stalan, da ćemo pobijediti, jer duh Amerike proizlazi iz pouzdanja u drage ustanove naše zemlje, ali također i iz istinske i tvrde vjere u božansko vodstvo Svemogućega." Drugom prilikom kazao je: „Kad bi me tko pitao, da označim veliku zadaću, što je Crkva i država traže za svakog čovjeka, ženu i dijete, rekao bih, da je ta velika zadaća **bujniji i sretniji život.** Prvi kršćani su na megdan izazvali pogansku moralku Grčke i Rima. Mi smo najpripravniji, da izazovemo pogansku moralku, koja se iznova u mnogom ispoljava kod naše bahate moderne civilizacije. Poganstvo je bilo izazvano i uspješno poraženo samo jedinstvom kršćanske misli. Kršćanstvo se pojavilo u doba poznato po dubokom jazu, koji je dijelio povlaštene od potlačenih... Kršćani prvih vremena bijahu ujedinjeni u jednom socijalnom idealu. Danas se dajemo opet na jedno putovanje u carstvo ljudskih odnošaja. Ona ustanova, koju zovemo vladom, stavlja sebi u dužnost, da socijalnim i gospodarskim sredstvima postigne onu istu svrhu, za koju radi vjera socijalnim i duhovnim sredstvima. **Priznajemo pojedincu pravo, da pravednim putem traži**

i postigne svoju pravednu plaću, svoju pravednu korist, ali samo do te mjere, da se ne sukobi sa interesima svoga bližnjega i da ga ne ugnjetava. U isto vrijeme saglasni smo u tomu, da tražimo jedan skupni (kolektivni) napor u velikim potezima socijalnog plana, a taj napor da bude **u potpunom suglasju sa socijalnim naukama kršćanstva.** Tražeći veći materijalni napredak moramo tražiti materijano blagostanje osnovano na duhovnim i socijalnim vrednotama. Vjera i vlada svaka u svom djelokrugu mogu raditi složno. Vlada može svakako tražiti, da vjera proglasuje u svom naučavanju ideale socijalne pravde, a vlada joj istodobno jamči slobodu. Ona može, a da je se ni malo ne sumnjiči, kao da se upliće u vladin djelokrug, da sa svojim naukom i načelima stavi milijune svojih vjernika u položaj te traže od svojih vlada uzdržavanje i napredak u bujnijem i sretnijem životu. Religija — zaključio je predsjednik — ima danas većeg utjecaja u svijetu, da svlada gramžljivost, nego li vlade. Crkva i država su pravedno ujedinjene u toj zajedničkoj svrsi. S pomoću Božjom na putu smo, koji vodi ovoj meti." (Prema pisanju dnevnih vatikanskih novina „Osservatore Romano" od 4. siječnja 1935.). Tako se eto divno izrazuje o blagotvornom uplivu vjere predsjednik velikog američkog naroda, a u svijetu i kod nas mnogi mali ljudi omalovažavaju vjeru i prigovaraju joj, što nije uspjela dosele preobraziti svijet. Na takav prigovor je već davno zgodno odgovorio veliki naučitelj Crkve sv. Ambrozije: „Kao što onaj, koji bježi od sunca i sakriva se pred njim, ne može da uživa blagodat njegove svjetlosti i topline, isto tako tko prezire spasonosnu svjetlost i milost vjere Kristove svojom krivnjom propada i umire." I zato opravdano dovikuje glasoviti belgijski učenjak i domoljub kardinal Mer-

cier: **„Javni otpad današnjeg čovječanstva od vjere, najveći je zločin dvadesetog stoljeća."**

Vidjeli smo blagotvorni utjecaj Kristove nauke na ljudsko društvo, što ga priznavaju svi nepristrani umovi, katolici i nekatolici. Ta velika dobročinstva donesena od kršćanstva bijednomu čovječanstvu jasno dokazuju, da je ono pravo djelo Božje. Tu se najbolje obistinjuju riječi Gospodinove: „Svako dobro drvo rodi dobre rodove, a zlo drvo rodi zle rodove. Ne može dobro drvo roditi zlih plodova ni zlo drvo dobrih rodova... **Po rodovima njihovim upoznat ćete ih.**" (Matej 7, 18—20.). Tako velike blagodati krsćanstva očito pokazuju čudesno njegovo Božansko podrijetlo. **Nemojmo se dakle dati zavesti bučnim i zamamnim krilaticama tolikih zlih proroka, framasuna, socijalista, komunista, adventista i drugih, koji složno viču i pogrđuju sv. vjeru katoličku,** nego promislimo i zapamtimo sve, što je u ovoj knjižici kazano, pa odbijmo sve njihove navale.

Ostanimo vazda vjerni sv. katoličkoj vjeri i Crkvi, jer ćemo tako priskrbiti sebi i svom hrvatskom narodu blagostanje i sreću na ovome i na onome svijetu.

Svima živo kličem zgodnim i pobudnim riječima uglednog francuskog svećenika i pisca Henrika Perreyve: **„Ljubimo sve više Isusa Krista! U tome se sastoji čitavo naše kršćanstvo. Ljubimo Njegovo Evanđelje, Njegov duh, Njegove primjere, Njegovu ljubav! Ljubimo uzvišenost Njegova nauka, Njegove suze, Njegova obećanja, Njegov Križ. Živimo u svim tim svetim stvarima!"** Da, živimo u tim svetim stvarima i onda ćemo moći reći sa velikim apostolom sv. Pavlom: **„A ja, Bože sačuvaj, da se čim drugim dičim osim Križem Gospodina Našega Isukrsta** (Gal. 6, 14), **u kom je spas, život i uskrsnuće naše, po kome smo spaseni i oslobođeni."**

MIHO PUŠIĆ, biskup.

Najmanje po 60 komada od svakog broja raspačavaju župni uredi: Bogičevci, Humac, Marija Bistrica, Srij. Karlovci, Sv. Martin [illegible] ć u Jastrebarskom, Rev. L[illegible] Anton Paur u Gary Indiana.

Najmanje po 5[illegible] redi: Bizovac, Bihać, Čere[illegible] vica, Karlovac, Klanjec, [illegible] Sv. Petar Mrežnica, Veliki Bukovec, Varaždinske Toplice, Velaluka, Zenica, Franjevački samostan u Sl. Brodu, velč. g. Dr I. Kranjčev u Đurđevcu, Terezija Matiša u Koprivnici, velč. gg. Jakob Šeb u Osijeku, Dr M. Pintar u Sl. Požegi, Dr Josip Rožman u Sisku, E. Orozović u Sarajevu i preč. g. Antun Golik u Senju.

Najmanje po 40 komada župni uredi: Garčin, Kraljevec na Sutli, Markuševac, Ogulin, Selnica, Sv. I. Žabno, Vrbovec, J. Tičić u Pagu, velč. g. N. Dulić u Subotici, sjemeništarci u Zagrebu.

Najmanje po 30 komada župni uredi: Andrijevci, Belica, Bistra, Blagaj, Bugojno, Dugo selo, Stubica G., Krašić, Lovrečina, N. Vinodol, Resnik kod S., Draga, Sv. Matej kod S., Šljivoševci, Tihaljina, Travnik, Vidovec donji, Zavalje, Lado Kukić u Ludini, č. ss. milosrdnice u Splitu (bolnica), L. Arkulin u Sućurju.

Eto to su župe, u kojima se naše knjižice najviše šire, jer se povjerenici oko toga doista s velikom ljubavlju brinu. Svaka im hvala za tu ljubav i za taj mar! Donijet će to sigurno obilnog ploda katoličkom životu u tim župama.

A sada pitamo ovo: **Ako u stotinu takvih naših sela i gradova, koje nismo ovdje sve naveli, može da se proširi po 30, 40, 50, 60, 100, 200 i više jeronimskih knjižica po dinar, zar ne može tako biti i po ostalim hrvatskim selima i gradovima?**

Može! Može svuda! Negdje više, negdje manje, **ali nema te župe, u kojoj se ne bi moglo proširiti barem 20 od svake jeronimske brošure.** U svakoj ima ljudi, koji piju, puše i troše na bilo što, pa u svakoj ima i dobrih ljudi, koji mogu smoći i taj dinar za ovakvu knjižicu. **Samo treba pravog nastojanja oko širenja naše dinar-štampe. Gdjegod se netko nađe, tko s apostolskom ljubavlju prione, tu ima i uspjeha. I još kakvog uspjeha! To želimo, da svuda bude! Svuda neprijatelj vreba na duše! Suzbijmo ga dobrim štivom! Dajte, neka se čitaju jeronimske knjižice po dinar!**

S dopuštenjem duhovne oblasti nadbiskupije zagrebačke od 14. veljače 1936. broj. 1379.

SLIJED

KATEKIZ

Kako kon
sela i grad

DOSA

SAMO 1 DINAR

„JERONIMSKO SVJETLO“ izdaje Hrvatsko Književno Društvo sv. Jeronima u Zagrebu, Trg Kralja Tomislava 21. Odgovorni urednik: Dr. Josip Andrić, Zagreb. Trenkova 1. Tisak Tiskare Narodne Prosvjete u Zagrebu. Za tiskaru odgovara: Rajmund Sušin, Kuhačeva 2. II. kat.